

نگاهی به یک قرن ترجمه متون فلسفی در ایران (کتابشناسی فیلسوفان مغرب‌زمین از پیش از میلاد تا پایان قرن نوزدهم)

سعید انواری^۱، مریم مهدوی مزده^۲

چکیده

در قرن گذشته (۱۳۰۰-۱۳۹۹ شمسی) شاهد نهضت دوم ترجمه آثار فلسفی غرب در ایران بودیم. در این کتابشناسی فهرستی از آثار اصلی چهل تن از فلاسفه معروف مغرب‌زمین از پیش از میلاد تا قرن نوزدهم، که به زبان فارسی ترجمه شده‌اند معرفی شده است. مترجمانی که آثار فلاسفه کلاسیک را به فارسی ترجمه کرده‌اند، گاه علاقمند و متمرکز بر یک فیلسوف خاص شده‌اند و بصورت تخصصی به ترجمه آثار وی پرداخته‌اند؛ بعنوان مثال، منوچهر بزرگمهر به آثار بارکلی؛ محمدحسن لطفی به آثار افلاطون و فلوطین؛ داریوش آشوری به آثار نیچه؛ زیبا جبلی به آثار مارکس و منوچهر صانعی دره‌بیدی به آثار کانت توجه نشان داده‌اند. آثار تعدادی از فلاسفه نیز چندین بار ترجمه شده‌اند؛ در این میان کتاب چنین گفت زرتشت با چهارده ترجمه مجدد، بیشترین آمار را بخود اختصاص داده است. در مواردی نیز هیچ کتابی از برخی از فیلسوفان معروف مغرب‌زمین مانند: مالبرانش،

۱۵۳

تاریخ دریافت: ۹۹/۷/۲۱ تاریخ پذیرش: ۹۹/۹/۱۵ نوع مقاله: علمی ترویجی

*. این مقاله با حمایت «مجمع فلاسفه ایران» تهیه شده است.

۱. دانشیار گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛ saeed.anvari@atu.ac.ir

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد فلسفه، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران؛ mahdavi71@yahoo.com

اسکوتوس، بوناونتورا و اوکام، به فارسی ترجمه نشده است. در این کتابشناسی، آثار فلاسفه زیر معرفی شده‌اند: آکویناس، آگوستین، آنسلم، اپیکتتوس، اپیکور، ارسطو، اسپنسر، اسپینوزا، افلاطون، افلوپین، انگلس، اورلیوس، بارکلی، بیکن، پاسکال، پیش سقراطیان، دکارت، روسو، سنکا، شلایرماخر، شلینگ، شوپنهاور، شیلر، فوئرباخ، فیشته، کانت، کنت، کیرکگور، لاک، لایب نیتس، لوکرتیوس، مارکس، ماکیاولی، منتسکیو، مور، میل، نیچه، هابز، هگل و هیوم.

کلیدواژگان: تاریخ فلسفه، کتابشناسی، فلسفه غرب، آثار کلاسیک، ترجمه.

***

مقدمه

در قرن دوم شمسی، فلسفه مغرب زمین با ترجمه آثار یونانی و شارحان آنها در بیت الحکمه وارد جهان اسلام شد. نقد و بررسی و شرح این آثار بود که منجر به رشد و شکوفایی فلسفه در جهان اسلام گردید. در عصر حاضر و بویژه در چند دهه اخیر و پس از انتشار کتاب سیر حکمت در اروپا در اوایل قرن چهاردهم شمسی، بار دیگر شاهد سیل گسترده ترجمه آراء و اندیشه‌های جدید فلسفی مغرب زمین بودیم که میتوان آن را «نهضت دوم ترجمه» نامید. اگر اندیشمندان جهان اسلام با ترجمه و نقد و بررسی و نیز تأمل و هضم بخشی از آراء فکری یونان توانستند فلسفه اسلامی را شکل داده و آن را رشد دهند؛ میتوان امیدوار بود که با آغاز عصر دوم ترجمه در این روزگار، در آینده شاهد رشد و اعتلای اندیشه فلسفی در جهان اسلام باشیم.

در میان سالهای ۱۳۰۰ تا ۱۳۹۹ شمسی، علاوه بر کتابهای مختلف در زمینه تاریخ فلسفه یا کتابهایی که در مورد مکاتب فلسفی یا درباره افکار فلاسفه مغرب زمین ترجمه شده‌اند، آثار اصلی خود فیلسوفان مغرب زمین نیز

۱۵۴

سال یازدهم، شماره دوم
پاییز ۱۳۹۹